

Nr 5

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statligt stöd vid skada på eller förlust av fiskredskap jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 12 januari 1962 dagtecknad proposition, nr 23, vilken hänskjutits till jordbruksutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att *dels* medge, att fiskredskapslån må utlämnas enligt i huvudsak de grunder, som förordats i propositionen, *dels ock* å riksstaten för budgetåret 1962/63 under kapitalbudgeten, statens utlåningsfonder, till Statens fiskredskapslånefond anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kr.

Utskottet har i detta sammanhang behandlat följande till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1. I: 240 av herr *Åkesson*, likalydande med II: 294 av herr *Westberg m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 23 måtte besluta att sedan fiskredskapslån återbetalats till 60 % riksbanken skall äga befria låntagaren från kvarstående betalnings-skyldighet, om denne alltjämt bedriver yrkesmässigt fiske och genom svår eller upprepad skada på eller förlust av fiskredskap fått sin ekonomi så hårt ansträngd, att han är i synnerligt behov av befrielse.

2. I: 317 av herr *Svanström* och herr *Nilsson, Yngve*, och II: 386 av herr *Hedin m. fl.*, i vilka likalydande motioner hemställts, att riksdagen måtte antaga Kungl. Maj:ts proposition nr 23 med följande undantag.

1. Den av departementschefen föreslagna avskrivningen med 20 % må på ansökan därom medgivas varje låntagare som efter återbetalning av 80 % av lånet fortfarande bedriver fiske.

2. I särskilt ömmande fall må befrielse från återbetalningsskyldighet kunna medgivas med högre belopp än 20 %, dock högst 50 %.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för yrkandena, får utskottet hänvisa till motionerna II: 294 och II: 386.

Remissyttranden i anledning av förevarande motioner har avgivits av *fiskeristyrelsen* och *Sveriges fiskares riksförbund*.

Fiskeristyrelsen har i sitt remissyttrande över motionerna uttalat sig sålunda.

Vad först angår frågan om införande av en liberalare procentregel än som upptagits i prop. 23 får styrelsen som sin mening uttala, att starka skäl måste kunna åberopas till stöd för ändringar i nämnda prop., som enligt styrelsens mening innebär en mycket väl avvägd lösning av en länge aktuell intressefråga för yrkesfisket. Trots detta torde ett visst fog föreligga för en uppmjukning av 20-procentsregeln för ömmande fall. Hur långt denna

uppmjukning rimligen bör sträcka sig torde det få ankomma på utskottet att bedöma.

Beträffande yrkandet på borttagande av villkoret »ansträngd ekonomi» för tillgodonjutande av den 20-procentiga grundavskrivningen får styrelsen uttala, att också detta yrkande förefaller befogat ur synpunkten av de intressen denna långivning skall tillgodose. Vid bifall till detta yrkande skulle alltså som avskrivningsvillkor kvarstå kravet att låntagaren »alltjämt bedriver yrkesmässigt fiske».

Sveriges fiskares riksförbund har i sitt remissyttrande över ifrågavarande motioner framhållit följande.

Kostnaderna för redskap är en av de drygare posterna vid bedrivande av fiske, vid vissa slag av fiske tar dessa kostnader en mycket stor del av bruttoinkomsten. Olika förslag om att ordna försäkringskydd för dylika skador och förluster har de senare åren dryftats men det har visat sig omöjligt att komma fram med tillfredsställande förslag på grund av fiskets olikheter på olika kuststräckor och vid användande av redskapen på olika sätt. Riksförbundet hälsar därför med tillfredsställelse att detta förslag nu framlagts.

I vissa fall kan emellertid det nu framlagda förslaget bli en försämring av hittills gällande regler för lån och bidrag vid skada på eller förlust av fiskredskap vilket även har påtalats i motionerna. Motionärerna föreslår därför vissa justeringar i Kungl. Maj:ts förslag. Riksförbundet vill för sin del tillstyrka dels att den av departementschefen föreslagna avskrivningen med 20 % av lånet sedan 80 % återbetalats må medgivnas envar låntagare som då fortfarande bedriver yrkesmässigt fiske,

samt dels att avskrivningsbeloppet i ömmande fall kan höjas till 40 % av totala lånebeloppet då låntagaren genom svår eller upprepad skada eller förlust av fiskredskap fått sin ekonomi så hårt ansträngd att han är i behov av dylik befrielse.

Departementschefen har anfört följande.

»Enligt beslut av 1935 års riksdag kan till fiskare, som råkat i nödställd belägenhet på grund av skada på eller förlust av fiskredskap, utgå ersättning av statsmedel dels i form av bidrag utan återbetalningsskyldighet dels såsom räntefria lån. Ersättningen har i regel utgått med högst två tredjedelar av skadans eller förlustens värde, varvid i allmänhet högst hälften lämnats såsom bidrag och återstoden såsom räntefritt lån med en amorteringstid av högst åtta år. Från och med den 1 januari 1950 har länsstyrelserna, efter hörande av fiskeristyrelsen, prövat och avgjort ansökningar om sådana ersättningar. Bidragen utgår från det under nionde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget till bidrag till fiskare för förlust av fiskredskap m. m. Lånen utlämnas från statens fiskredskapslånefond.

Vidare kan enligt kungörelsen den 15 oktober 1948 (nr 678) om statsbidrag till verksamhet för fiskredskapsförsäkring statliga bidrag utgå för att täcka förluster på grund av fiskredskapsförsäkring samt för viss upplysnings- och rådgivningsverksamhet rörande båt- och fiskredskapsförsäkring. Medel till dessa bidrag har anvisats att utgå ur det under nionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till bidrag vid fiskebåts- och fiskredskapsförsäkring.

Såsom närmare framgår av den föregående redogörelsen har 1954 års utredning angående översyn av fiskredskapsförsäkringen bland annat undersökt verkningarna av de nuvarande formerna för ekonomiskt bistånd

åt fiskare, som förlorat eller fått fiskredskap skadade. Utredningen har därvid sökt utröna orsakerna till att det år 1948 påbörjade försöket att med statsbidrag stimulera till verksamhet med fiskredskapsförsäkring slagit fel. På grundval av resultatet av undersökningarna har utredningen utarbetat förslag till vissa ändringar i gällande bestämmelser om fiskredskapsförsäkring med statsbidrag. Utredningen har emellertid också undersökt, om de ekonomiska följderna av fiskredskapsförluster kan lindras genom vidgade lånemöjligheter, och på grundval härav framlagt förslag till omläggning av utlåningen från statens fiskredskapslånefond.

Med hänsyn till att fiskarna själva på vissa håll uttalat tveksamhet att gå in i en försäkringsorganisation samt till de svårigheter, som är förknäpade med själva försäkringsverksamheten i form av långtgående kontroll och kostsam förvaltning, har utredningen förordat att den statliga stödverksamheten på området ersättes med utlåning från fiskredskapslånefonden i vidgad omfattning och efter nya regler. Lån föreslås sålunda kunna utgå även till annan fiskare än den, som kommit i nödställd belägenhet, under förutsättning att han behöver ekonomiskt bistånd för att kunna fortsätta med yrkesfiske. Amorteringstiden avkortas till fem år men lånebeloppet höjes till 75 procent av skade- eller förlustvärdet, dock till högst sammanlagt 10 000 kr. Låntagare, som genom svår eller upprepade skada på eller förlust av fiskredskap är i stort behov av ekonomiskt bistånd, skall kunna friskrivas från skyldigheten att erlagga sista amorteringen, om han alltjämt bedriver yrkesmässigt fiske.

Utredningens förslag till omläggning av bestämmelserna för utlåning från statens fiskredskapslånefond har i princip tillstyrkts av samtliga remissinstanser utom statskontoret och försäkringsinspektionen, vilka förordat fortsatta försök med fiskredskapsförsäkring i huvudsaklig anslutning till de av utredningen uppdraga nya riktlinjerna härför.

Med hänsyn till vad utredningen och åtskilliga remissinstanser anfört om förutsättningarna för försäkringsverksamhet beträffande fiskredskap anser jag, att dylik verksamhet inte längre bör understödjas med statsbidrag. I likhet med utredningen anser jag statliga lån bättre ägnade att undanröja de ekonomiska följderna av fiskredskapsförluster. Enligt min mening är de gällande bestämmelserna om statliga bidrag och lån vid skada på eller förlust av fiskredskap föga tidsenliga och i nuvarande läge i behov av utvidgning och reformering. Jag finner mig därför i huvudsak kunna biträda det av utredningen framlagda förslaget till nya bestämmelser om utlåning från fiskredskapslånefonden.

Jag förordar sålunda, att den, som vid utövning av yrkesmässigt fiske förlorat eller fått fiskredskap skadade och som till följd härav behöver ekonomiskt bistånd för att kunna fortsätta med yrkesfiske, skall kunna för ändamålet få lån från statens fiskredskapslånefond, s. k. fiskredskapslån. Som villkor för att få lån bör liksom vid nuvarande stödordningar gälla, att lånesökanden gjort vad på honom ankommit för att motverka skadan eller förlusten. Lån bör inte heller kunna beviljas för att ersätta sådan skada eller förlust, som normalt sammanhänger med redskapens användning.

Vad därefter angår villkoren i övrigt för fiskredskapslånen samt bestämmelserna om förvaltningen av dessa torde jag få anföra följande.

Utredningen har föreslagit, att fiskredskapslån skall beviljas av hushållningssällskapet i det område, inom vilket den lånesökande är bosatt, och inte som nu av länsstyrelsen. Förvaltningen av lånen skall emellertid enligt utredningen liksom hittills handhas av statskontoret. Enligt min mening talar emellertid starka skäl för att låneverksamheten i sin helhet över-

tages av riksbanken. Härigenom vinnes bland annat att antalet instanser, som medverkar vid låneärendenas behandling, kan minskas. Eftersom jag i det följande avser att förorda vissa bestämmelser rörande fiskredskapslånen, som nära anknyter till motsvarande bestämmelser för stödlån till jordbrukare, som drabbats av skördeskador, synes det med hänsyn till riksbankens erfarenheter av tillämpningen av dylika föreskrifter också lämpligt att förlägga låneverksamheten till riksbanken.

Genom remiss har riksbanksfullmäktige beretts tillfälle att avge yttrande över ett inom jordbruksdepartementet upprättat utkast till kungörelse om fiskredskapslån, såvitt angår frågan om riksbankens medverkan vid utlämnande av lån till fiskare, som åsamkats skada på eller förlust av fiskredskap. Fullmäktige har i sitt remissutlåtande förklarat sig beredda att låta riksbanken taga på sig de uppgifter, som i samband med den förevarande långivningen skulle komma att åvila densamma. Jag vill sålunda förorda, att fiskredskapslån beviljas och utbetalas av riksbanken.

Fiskredskapslån bör, såsom utredningen föreslagit, inte beviljas till högre belopp än vad som motsvarar 75 procent av redskapens värde, då de skadades eller gick förlorade. En och samma låntagare bör emellertid inte få häfta i skuld för fiskredskapslån till högre belopp än 10 000 kr. Lån bör vidare inte utlämnas till lägre belopp än 300 kr.

Eftersom de föreslagna lånebestämmelserna medger, att relativt stora lån kan utlämnas, bör ställas säkerhet, som är tillfredsställande ur det allmännas synpunkt. Detta krav bör emellertid kunna efterges, om det möter svårigheter för sökanden att ställa sådan säkerhet eller om eftergift eljest befinnes motiverad med hänsyn till beloppets ringa storlek och omständigheterna i övrigt. Det bör sålunda ankomma på riksbanken att med hänsyn till samtliga i ärendet föreliggande omständigheter avgöra vilken säkerhet som i varje särskilt fall skall anses erforderlig. En generell förutsättning för eftergift från säkerhet bör vidare vara, att riksbanken finner sannolikt, att sökanden kommer att fullgöra sin betalningsskyldighet.

Med hänsyn till syftet med fiskredskapslånen anser jag i likhet med vissa av remissinstanserna, att för lånen skall gäldas ränta. För fiskredskapslån bör liksom för lån från flertalet av statens utlåningsfonder i övrigt tillämpas den av Kungl. Maj:t på särskilda grunder för varje budgetår fastställda normalräntan, vilken för närvarande utgör 4,75 procent.

Fiskredskapslån bör återbetalas med en femtedel om året, varvid dock första amorteringsbeloppet bör kunna avpassas så att amorteringen de därpå följande åren utgår i jämna tiotal kronor. Om riksbanken emellertid finner särskilda skäl föreligga, bör amorteringstiden likväl kunna förlängas intill åtta år från dagen för lånets beviljande. Ränta och amortering bör inbetalas till riksbanken årsvis i efterskott.

Den sålunda förordade amorteringstiden överensstämmer med den som i praktiken i allmänhet tillämpats för de enligt nu gällande bestämmelser utlämnade fiskredskapslånen. Denna tid har erfarenhetsmässigt fastställts med utgångspunkt från den normala livslängden hos sådana fiskredskap, som hittills haft den största skade- och förlustfrekvensen.

Ansökan om fiskredskapslån synes böra inges till det hushållningssällskap, inom vars verksamhetsområde lånesökanden är bosatt. Sådan ansökan bör vara hushållningssällskapet till handa inom 15 dagar efter det skadan eller förlusten upptäckts eller senast borde ha upptäckts. Om särskilda skäl föreligger, såsom att den sökande på grund av utövande av fiske hindrats att inge låneansökan inom föreskriven tid, bör hushållningssällskapet dock upptaga ansökan till behandling. Hushållningssällskapet skall efter företagen utredning, vilken bör omfatta bland annat värdering av skadan eller förlusten,

med eget yttrande vidarebefordra inkommen låneansökan till riksbanken.

I skuldförbindelse för lämnat fiskredskapslån bör i huvudsak i enlighet med vad som gäller för stödlån till jordbrukare, som drabbats av skörde-skador, intas villkor att riksbanken under vissa förutsättningar äger uppsäga lånet till omedelbar betalning. Inbetalas inte förfallet kapital- eller räntebelopp inom föreskriven tid bör därpå från förfallodagen tills betalning sker erläggas dröjsmålsränta enligt vad som därom är särskilt stadgat beträffande lån från statens utlåningsfonder.

Enligt de nuvarande bestämmelserna för understöd vid skada på eller förlust av fiskredskap kan viss del av utgående ersättning lämnas såsom bidrag utan återbetalningsskyldighet. Storleken av bidraget är enligt praxis beroende av omständigheterna i det enskilda fallet. Utredningen har föreslagit, att detta bidrag skall ersättas med möjlighet att i vissa fall friskriva låntagare från sista amorteringen. Mot detta förslag har jag intet att erinra. Sedan fiskredskapslån återbetalats till 80 procent, bör sålunda riksbanken äga befria låntagaren från kvarstående betalningsskyldighet, om denne allttjämt bedriver yrkesmässigt fiske och genom svår eller upprepad skada på eller förlust av fiskredskap fått sin ekonomi så hårt ansträngd att han är i synnerligt behov av befrielsen. Såsom utredningen framhållit bör befrielse från att erlagga den sista femtedelen av fiskredskapslån endast ifrågakomma i verkligt ömmande fall, närmast motsvarande de fall, som nu inrymmes under bestämmelsen om nödställd belägenhet.

Även i vissa andra fall såsom vid sjukdom eller dödsfall bör befrielse från återbetalningsskyldighet kunna ifrågakomma. De bestämmelser härom, som enligt min mening synes böra utfärdas, bör anknyta till vad som gäller för stödlån, som utlämnats till jordbrukare. Likaså bör för fiskredskapslånen gälla i huvudsak samma bestämmelser om avskrivning som för stödlån. Befrielse från återbetalningsskyldighet för fiskredskapslån samt avskrivning av sådant lån bör sålunda kunna medges inte blott då sådan åtgärd kan anses motiverad vid en rent bankmässig bedömning utan även om den finnes påkallad för att syftet med lånegivningen inte skall förfelas. Med hänsyn härtill bör riksbanken, då fråga uppkommer om befrielse från återbetalningsskyldighet eller avskrivning av lånefordran, samråda med fiskeristyrelsen. Det bör därvid ankomma på denna styrelse att göra en så omfattande utredning, som kan anses påkallad med hänsyn till ärendets beskaffenhet. Jag förutsätter vidare, att det även i andra ärenden, som berör låneförvaltningen — såsom i fråga om anstånd med att erlagga ränta eller amortering, uppsägning av lån eller vidtagande av exekutiva åtgärder — finnes anledning för riksbanken att först inhämta fiskeristyrelsens mening.

Liksom i fråga om stödlånen till jordbrukare torde det böra anförtros åt bankofullmäktige att bestämma angående fördelningen av beslutanderätten i olika frågor rörande fiskredskapslånen mellan riksbankens direktion och de lokala kontoren. Beträffande alla ärenden rörande fiskredskapslån, vilka avgöres av styrelsen för riksbankens vederbörande avdelningskontor, blir, om intet annat föreskrives, riksbankens direktion besvärmyndighet. Vidare skall, om intet annat föreskrives, talan mot beslut av direktionen föras hos bankofullmäktige. För egen del har jag intet att erinra mot denna besvärsoordning.

Därest riksdagen inte har något att erinra däremot, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser angående statligt stöd vid skada på eller förlust av fiskredskap i huvudsaklig överensstämmelse med vad som förordats i det föregående. Det torde vidare få ankomma på riksbanken att i samråd med fiskeristyrelsen utfärda de närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpningen av bestämmelserna rörande fiskredskaps-

lån. De nya bestämmelserna torde böra träda i kraft den 1 juli 1962. Samtidigt torde de jämlikt den av riksdagen godkända propositionen 1935:77 hittills tillämpade bestämmelserna om ersättning till fiskare för förlust av eller skada på fiskredskap liksom kungörelsen 1948:678 om statsbidrag till verksamhet för fiskredskapsförsäkring böra upphöra att gälla. Det torde därjämte böra ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de författningsändringar, som föranledes av att lån från fiskredskapslånefonden belägges med ränta.

För att kunna genomföra den av mig nu förordade omläggningen erfordras visst kapitaltillskott till statens fiskredskapslånefond. Utredningen har för sin del föreslagit, att fonden skall utbyggas successivt under i första hand en fem- à sexårsperiod. Kapitaltillskotten under de första åren skulle därvid vara högre än under de följande åren med hänsyn till att det är nödvändigt att snabbt höja fondens kapital till erforderlig nivå. För första verksamhetsåret har utredningen uppskattat kapitalbehovet till omkring en miljon kr. Medelstillgången i fonden vid ingången av budgetåret 1962/63 kan enligt vad jag under hand inhämtat beräknas utgöra omkring 50 000 kr. I likhet med statskontoret och riksräkenskapsverket anser jag för min del, att det är tillräckligt att tillföra fonden ett kapitaltillskott för nästa budgetår av 600 000 kr. Frågan om ytterligare kapitaltillskott synes böra bli beroende bland annat av de närmare erfarenheter, som under det första verksamhetsåret vinnes rörande antalet beviljade lån och storleken av dessa.

Täckning av eventuellt uppkommande förluster på fiskredskapslån torde få ske i vanlig ordning över fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster.

Utskottet. Det i propositionen framlagda förslaget är avsett att ersätta det hittillsvarande stödet, vilket utgått i form av bidrag och lån till fiskare, som genom skada på eller förlust av fiskredskap råkat i nödställd belägenhet. En avgörande fråga i sammanhanget har varit huruvida det statliga stödet skall vila på ett försäkringsmässigt utformat system eller på utvidgade lånemöjligheter. Departementschefen har i likhet med flertalet remissinstanser förordat lånealternativet. Även utskottet anser starka skäl tala för att lånealternativet väljes bl. a. med hänsyn till de betänkligheter av olika slag som kan resas mot försäkringsalternativet.

Beträffande själva stödets omfattning möter departementschefens förslag härutinnan i princip ej någon invändning från utskottets sida. Utskottet tillstyrker således att fiskare, som vid utövning av yrkesmässigt fiske förlorat eller fått fiskredskap skadade och till följd därav behöver ekonomiskt bistånd för att kunna fortsätta med sin näring, må fr. o. m. den 1 juli 1962 kunna från statens fiskredskapslånefond få lån upp till 75 procent av de skadade eller förlorade redskapens värde. Högsta lånebelopp bör som departementschefen föreslagit utgöra 10 000 kronor. Lånen bör återbetalas i princip med en femtedel om året och vara räntebärande enligt för normalräntan gällande grunder. Låntagare, som återbetalat erhållet lån intill 80 procent, må såsom föreslagits kunna befrias från kvarstående betalningskyldighet, därest han alltjämt bedriver yrkesmässigt fiske och om han genom svår eller upprepad skada på eller förlust av fiskredskap fått sin ekonomi så hårt ansträngd, att han är i synnerligt behov av befrielse. I anledning av vad som anförts i motionerna I: 240 och II: 294 samt I: 317 och II:

386 har utskottet dock funnit skäligt att i särskilt ömmande fall återbetalningsskyldigheten må kunna eftergivnas upp till högst 40 procent av det totala lånebeloppet. Vad Kungl. Maj:t i övrigt föreslagit i propositionen tillstyrker utskottet.

Åberopande vad sålunda anförts hemställer utskottet, att riksdagen må

A. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 240 och II: 294 samt I: 317 och II: 386, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, besluta att befrielse från återbetalningsskyldighet i särskilt ömmande fall må kunna utsträckas till högst 40 procent av det totala lånebeloppet;

B. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionerna I: 240 och II: 294 samt I: 317 och II: 386, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, besluta att medge, att fiskredskapslån må utlämnas enligt i huvudsak de grunder, som utskottet förordat i det föregående;

C. å riksstaten för budgetåret 1962/63 under kapitalbudgeten, statens utlåningsfonder, till *Statens fiskredskapslånefond* anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kr.

Stockholm den 16 mars 1962

På jordbruksutskottets vägnar:

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Hjalmar Nilsson, Bertil Andersson, Mossberger, Nils Hansson, Hedström, Ringaby, Magnusson, Jonasson, Gunnar Pettersson och Isacson;

från andra kammaren: herrar Hansson i Skegrie, Anthy, Lindström*, Arweson, Östlund*, Lundmark, Johansson i Öckerö, Persson i Tandö, Trana* och Hedin.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herr *Hedin*.